

Đại khủng hoảng kinh tế toàn cầu

Khuất Phong Nguyễn Đình Phùng

Quốc Hội Hoa Kỳ sau cùng đã thông qua chương trình cứu nguy Wall Street của bộ trưởng tài chính Paulson vào ngày thứ sáu 3 tháng 10 vừa qua. Nhưng ngoài con số 700 tỷ Mỹ Kim để cứu các ngân hàng và công ty đầu tư, Thượng Viện đã thêm vào 150 tỷ Mỹ Kim chi tiêu khác để dụ các dân biểu chống đối dưới Hạ Viện đổi phiếu chống sang phiếu thuận để đạo luật dễ được thông qua. Như thể Hoa Kỳ chỉ trong vòng vài tuần lễ, với các vụ cứu các công ty vỡ nợ như Bear Stearns, Fannie Mae, Freddie Mac, AIG, Washington Mutual, Wachovia, đã tung ra hơn 1 trillion, 1000 tỷ Mỹ Kim để hy vọng chặn đứng cuộc khủng hoảng kinh tế ngày một nguy hiểm hơn.

Đây là chưa kể từ mấy tháng nay Ngân Hàng Trung Ương Federal Reserve Bank đã mở rộng cửa cho các ngân hàng vay tiền, muốn bao nhiêu cũng được, nhận cầm cố các trái phiếu gần như vô giá trị của các ngân hàng để tung ra khoảng 1000 tỷ Mỹ Kim nữa vào hệ thống tài chính của Hoa Kỳ. Với đạo luật mới vừa thông qua và Tổng Thống Bush vội vã ký ban hành ngay trong cùng ngày thứ sáu 3 tháng 10, 2008, cho đến nay chính phủ Hoa Kỳ đã phải bơm vào nền kinh tế hơn 2000 tỷ Mỹ Kim để đối phó với cuộc khủng hoảng nặng nề chưa hề có kể từ thời Đại Khủng Hoảng Great Depression thập niên 1930's.

Nhưng nhiều dấu hiệu cho thấy những cố gắng này của chính quyền Bush có thể đã quá muộn và con số 2 trillions tuy khủng khiếp, có thể vẫn chưa đủ! Cuộc đại khủng hoảng kinh tế đã bắt đầu và ngày một trầm trọng cũng như đang lan rộng ra cả toàn cầu. Bằng chứng là dù chương trình cứu nguy của Paulson được thông qua, chỉ số Dow Jones vẫn đi xuống nhiều hơn, chỉ trong tuần qua đã mất 800 điểm, chứng tỏ các nhà đầu tư đã mất niềm tin và gần như tuyệt vọng là những biện pháp của chính phủ Bush có thể sẽ vô hiệu quả không giải quyết được.

Vì những dữ kiện kinh tế gần nhất cho thấy tương lai đây đen tối: thất nghiệp trong tháng 9 tăng 159,000 người, nâng tổng số người mất công ăn việc làm từ đầu năm đến giờ lên 760,000 người. Trên toàn quốc hiện có 9.5 triệu người thất nghiệp, trong số này 2 triệu người không kiếm nổi việc làm đã hơn 6 tháng. Tỷ lệ hiện nay về thất nghiệp là 6.1%, nhưng con số này trong vòng vài tháng hay một năm đến ước tính sẽ tăng lên khoảng 8-9%. Con số này không kể cả triệu người không được đếm vì đã quá chán nản, nằm nhà không ghi tên đi kiếm việc nữa nên không được ghi vào thống kê! Trong khi đó giá nhà cửa vẫn đi xuống, đây là lý do chính khởi đầu cho khủng hoảng kinh tế hiện nay, giá nhà xuống 16.3% trong 12 tháng nay. Nhưng đây là giá chung toàn quốc, những vùng như California, Florida, Las Vegas, giá nhà xuống từ 30-50%!

Khi giá nhà tiếp tục đi xuống, dân chúng không còn dám chi tiêu nữa. Vì hiện nay khoảng 13% người có nhà và có mortgage thấy tiền nợ nhiều hơn giá trị của căn nhà nếu phải bán. Đây là con số vĩ đại vì ảnh hưởng trực tiếp đến việc chi tiêu của người dân. Trước giờ dân Mỹ xài nhiều hơn kiếm được, trông nhờ vào giá nhà lên để dùng home equity vay nợ để xài. Bây giờ không ai dám làm chuyện này nữa, và có muốn cũng không được vì ngân hàng không cho ai vay nữa! Kết quả mức tiêu thụ consumer spending đi xuống. Hơn 70% tổng sản lượng nội địa của Hoa Kỳ là do tiêu thụ, nên khi mức này xuống, sẽ kéo theo mọi thứ đi xuống. Mức đặt hàng factory orders của các xí nghiệp xuống thảm hại tháng vừa qua. Mức bán xe hơi trong tháng 9 xuống cỡ 30%, vì người dân thấy nghèo đi không dám đổi xe mới. Hơn nữa, với khủng hoảng tín dụng bị đông cứng, muốn mua xe cũng không mua được vì ngân hàng không cho vay dù credit tốt! Phản ứng dây chuyền làm các chỗ bán xe dealership ế ẩm vì ít người mua, như công ty lớn Bill Heard bán xe Chevrolet toàn quốc phải khai phá sản!

Tình trạng tín dụng bị đông cứng gọi là credit freeze hiện nay nguy hiểm

nhất. Sau khi công ty Lehman Brothers vỡ nợ và AIG bị phá sản, các ngân hàng không còn dám cho vay nữa, dù là cho vay lẫn nhau và qua đêm! Lý do là không còn ai tin tưởng là sáng hôm sau, công ty hay ngân hàng mình cho vay còn đứng vững không hay sẽ khai phá sản làm mất cả vốn lẫn lời! Tình trạng này là lý do chính bộ trưởng tài chính Paulson và chủ tịch Ngân Hàng Trung Ương thúc giục Quốc Hội phải thông qua chương trình cứu nguy 700 tỷ ngay, nếu để chậm trễ, chỉ vài ngày thôi sẽ không còn nền kinh tế để cứu, như lời của Bernanke khi ra điều trần!

Lý do là tất cả hệ thống kinh tế của Hoa Kỳ đều dựa vào tín dụng. Khi không có tín dụng, hoạt động kinh tế không còn. Vì các công ty mua bán, trả lương cho nhân viên... đều dùng tín dụng dưới hình thức vay nợ ngắn hạn gọi là commercial paper. Trong mấy tuần lễ qua, thị trường vay nợ ngắn hạn này ngưng trệ hẳn, các công ty không còn tiền để hoạt động nên mọi hoạt động kinh tế đều bị trì trệ. Nếu không giải quyết ngay, kinh tế như Bernanke điều trần sẽ không còn nữa! Không phải điều này chỉ xảy ra cho các công ty tư nhân, ngay cả các tiểu bang như California, Massachusetts... trong tuần qua đều không vay nợ bằng commercial paper được nên đều thiếu hụt. Thống Đốc tiểu bang California là cựu tài tử Schwarzenegger cho biết California thiếu 7 tỷ Mỹ Kim vì kẹt tiền do credit freeze, cần phải có liên bang tài trợ để sống qua ngày! Hơn mười mấy tiểu bang khác cũng bị kẹt tiền kiểu này và phải đòi liên bang trợ giúp!

Tình trạng đông cứng tín dụng credit freeze hiện nay đã lan xuống giới tiêu thụ và càng làm kinh tế khủng hoảng hơn vì người dân không còn đi vay để tiêu tiền được như trước. Ngoài chuyện mua nhà mua xe đều khó khăn vì không vay được, ngay cả chuyện đi vay làm ăn cũng khó khăn. Điều này ảnh hưởng đến những công ty nhỏ small business, khó vay tiền để chiết khấu việc làm của mình. Trong khi đó công ăn việc làm mới tạo ra khoảng 70-80%

là do các công ty, xí nghiệp nhỏ nên khi tín dụng làm cản trở không khuếch trương được, việc làm sẽ hiếm hoi hơn và nạn thất nghiệp lại tăng nhiều hơn trước. Một khía cạnh khác quan trọng và có tầm ảnh hưởng toàn cầu là canh nông. Nhà nông tại Hoa Kỳ đều dùng tín dụng đi vay để hoạt động như trồng tía, phân bón... Trong vài ngày qua, trên thị trường chứng khoán, stock của các công ty về canh nông như công ty phân bón Potash xuống cỡ 50% vì mọi nhà đầu tư bán tổng bán tháo. Lý do là các nhà nông không đi vay được để trồng trọt và dùng phân bón nên hoạt động canh nông đều ngưng trệ. Điều này có nghĩa sản xuất canh nông tại Hoa Kỳ sẽ xuống thảm hại trong vài tháng, nửa năm đến và giá thực phẩm sẽ tăng vọt. Toàn cầu sẽ đi vào khủng hoảng thực phẩm nặng nề hơn trước vì lý do này.

Khủng hoảng kinh tế bắt đầu từ Hoa Kỳ nhưng hiện nay đang lan tràn trên toàn cầu. Một số ngân hàng tại Anh, Đức, Hòa Lan, Bỉ... đã phá sản phải cần đến chính quyền nhảy vào cứu. Ai Nhĩ Lan và Anh phải đưa ra những biện pháp bảo đảm tiền của dân chúng trong ngân hàng để tránh việc dân hoảng sợ rút hết tiền ra. Ngày thứ bảy 4 tháng 10 vừa qua, các nhà lãnh đạo của các xứ Âu Châu như Pháp, Đức, Anh, Ý đã họp khẩn tại Paris cùng chủ tịch Jean Claude Trichet của Ngân Hàng Trung Ương Âu Châu để bàn cách đối phó với cuộc khủng hoảng kinh tế đang lan rộng và tránh những tình trạng ngân hàng phá sản như tại Hoa Kỳ. Tuy nhiên một số quốc gia tại Âu Châu đã bắt đầu đi vào suy thoái kinh tế và với cuộc khủng hoảng lan rộng này, nhiều phần toàn thể Âu Châu cũng bước vào suy thoái cùng với Hoa Kỳ.

Câu hỏi quan trọng nhất hiện nay là Trung Hoa. Xứ này từ hai ba thập niên trở lại đều có mức tăng trưởng trên 10%. Nhưng kinh tế Trung Hoa sống nhờ người tiêu thụ của Hoa Kỳ. Một khi dân Mỹ không còn chi tiêu hoặc vì không còn tiền hoặc vì đổi tâm tính thất lúng buộc bụng, không mua đồ của Tàu, kinh tế của Tàu sẽ đi xuống thảm hại ngay. Hiện nay

quả bóng địa ốc tại Trung Hoa đã bắt đầu vỡ tan, thị trường chứng khoán của Tàu từ đầu năm đến giờ đã mất đi 50% và còn sụp thêm, kinh tế xứ này đã bắt đầu lộ ra những giả tạo của nó. Đúng như đã tiên đoán trước đây, chính quyền cộng sản Trung Hoa đã can thiệp để giữ kinh tế cho qua kỳ Thế Vận Hội Bắc Kinh. Nhưng khi đã xong, không cần giữ thể diện nữa, Trung Hoa sẽ lộ ra những khó khăn và giả tạo cố tình che dấu từ trước đến nay.

Điều nguy hiểm là kinh tế của Hoa Kỳ và Trung Hoa đã liên hệ quá mật thiết. Khủng hoảng kinh tế và giảm tiêu thụ của dân Mỹ sẽ kéo theo Trung Hoa đi vào suy thoái. Nhưng ngược lại Trung Hoa là xứ cho Hoa Kỳ vay tiền, hiện đang giữ đến 1000 tỷ Mỹ Kim dưới hình thức mua công khố phiếu Treasury bonds, cũng như trái phiếu của Fannie Mae và Freddie Mac. Một khi Trung Hoa suy thoái, sẽ không tài trợ bằng cách mua các bonds này nữa, lãi xuất tại Hoa Kỳ sẽ tăng lên và chính quyền Hoa Kỳ chỉ còn cách phá giá đồng Mỹ Kim, in tiền loạn lên để chi tiêu, cũng như để quịt các số nợ vĩ đại của ngoại quốc!

Các quốc gia Á Châu khác như Nhật, Đại Hàn, Ấn Độ và các xứ Đông Nam Á, có kinh tế phát triển cũng nhờ vào xuất cảng sang Hoa Kỳ phần lớn nên khi Hoa Kỳ lâm vào khủng hoảng, các quốc gia này sẽ còn bị nặng hơn. Câu ví von thường xuyên là khi Hoa Kỳ nhảy mũi, các quốc gia sống nhờ xuất cảng sang Hoa Kỳ sẽ bị sừng phổi lây. Nên ảnh hưởng của khủng hoảng kinh tế Hoa Kỳ sẽ kéo theo cả toàn cầu đi vào khủng hoảng nặng nề hơn nữa.

Phương cách giải quyết hiện nay của chính quyền Hoa Kỳ là tung tiền tối đa vào để làm cho tín dụng và hệ thống ngân hàng hết bị đông lạnh và hoạt động bình thường trở lại. Tuy nhiên như đã nói trên, con số 1000 tỷ Mỹ Kim gần đây với chương trình bail out, cũng như 1000 tỷ Mỹ Kim Bernanke tung ra khi trước vẫn chưa thấy thấm thía gì. Một kinh nghiệm học được từ thời Great Depression là nguyên nhân chính gây ra đại khủng hoảng kéo dài là lúc đó tín dụng cũng bị đông cứng như thời bây

giờ. Nhưng chính quyền lúc đó đã sai lầm là không nhúng tay vào, để mặc cho các ngân hàng thi nhau sụp, tổng cộng lên đến 2500 ngân hàng phá sản và dân mất hết tiền vì thời đó không có FDIC bảo đảm.

Ben Bernanke trước khi lên làm Chủ Tịch Ngân Hàng Trung Ương là giáo sư đại học Princeton về kinh tế, chuyên nghiên cứu về thời kỳ Great Depression, học được bài học về tín dụng này nên trước đây đã tuyên bố là nếu bơm tiền vào hệ thống ngân hàng không giải quyết được, chính quyền phải dùng những biện pháp trực tiếp đưa tiền thẳng cho dân, như dùng trực thăng rải tiền cho mọi người lượm! Đây là câu nói đùa nhưng phản ánh quan niệm tung tiền tối đa để giải quyết khủng hoảng kinh tế không để cho rơi vào Great Depression như thế kỷ trước. Bernanke sau đó được tặng cho nickname là Helicopter Ben và với cuộc khủng hoảng đang xảy ra hiện nay, mọi người đang chờ đợi để xem Bernanke sẽ thực hiện sở học và lời hứa rải tiền của mình như thế nào. Nhiều phần trong vài tuần lễ đến, Bernanke sẽ cho cắt lãi xuất hiện nay là 2% xuống vài lần, mỗi lần 0.5%, để lãi xuất sau cùng chỉ còn 1% hay chỉ còn 0.5%. Ngoài ra Bernanke cũng sẽ phải phối hợp với các Ngân Hàng Trung Ương của Âu Châu và các quốc gia khác để cùng cắt lãi xuất trên toàn cầu để kích thích kinh tế trở lại. Hơn nữa chính quyền Hoa Kỳ có thể sẽ phải làm lại chương trình rebate, gửi tiền thuế trả lại cho dân như mấy tháng trước, không phải chỉ có hơn 150 tỷ nhưng có thể phải hàng sáu bảy trăm hay một ngàn tỷ để dân chúng tiêu xài và kích thích kinh tế.

Dĩ nhiên với chuyện tung tiền tối đa này, sự co thắt kinh tế có thể sẽ ngăn chặn được. Tuy nhiên hậu quả sau đó sẽ là mức lạm phát tối đa, hyperinflation! Vì hiện nay đã tung ra 2000 tỷ Mỹ Kim, nếu cắt lãi xuất xuống gần 0 hay rebate thêm cả trillion nữa, số tiền lưu hành sẽ tăng gấp bội và lạm phát sẽ thành phi mã, hay còn hơn nữa thành hòa tiền bay vọt! Kết quả là Great Depression có thể tránh được nhưng kinh tế sẽ thành lạm phát cỡ cả chục năm may

ra mới thoát khỏi. Nhưng trong tính toán của Bernanke và chính quyền Hoa Kỳ hiện nay, đây là giá sẽ phải trả để tránh hậu quả đau thương của Great Depression, đưa đến Thế Chiến trước kia.

Như vậy cuộc khủng hoảng kinh tế hiện nay càng ngày càng trầm trọng và lan rộng khắp nơi trên toàn cầu. Những biện pháp cứu nguy hiện tại có thể ngăn chặn được hay không, chỉ thời gian mới có thể trả lời chính xác. Nhưng dù thế nào chăng nữa, những hậu quả của các biện pháp này nhiều phần sẽ còn mang lại rất nhiều khó khăn cho tương lai, có thể cả hàng chục năm nữa mới ổn định trở lại được.

Khuất Phong Nguyễn Đình Phùng
<http://www.nguyendinhphung.com/>